

USAID. (2023). *Finansova inkluziia v Ukraini: zvit 2023* [Financial inclusion in Ukraine: 2023 report]. Washington, DC: USAID.

Ukrainska birzha. (n.d.). *Zvity pro torhivliu* [Trading reports]. URL: <https://www.ux.ua>

World Bank. (2022). *Financial markets in post-conflict countries: Lessons learned*. Washington, DC: World Bank.

World Federation of Exchanges. (n.d.). *Annual Statistics 2023*. URL: <https://www.world-exchanges.org>

Yahoo Finance. (n.d.). *S&P 500 Historical Data*. URL: <https://finance.yahoo.com>

Zaheer, K., Aslam, F., Mohmand, Y. T., & Ferreira, P. (2024). On the dynamic changes in the global stock markets' network during the Russia–Ukraine war. *Economies*, 12(2), Article 41. <https://doi.org/10.3390/economies1202004>

УДК 336.77
JEL Classification: E47; G21; C53
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-8-399-408>

МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ПРОБЛЕМНИХ КРЕДИТІВ І МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ БАНКІВ УКРАЇНИ

© 2025 РЯБУШКА Л. Б., КРИКЛІЙ О. А., БАТАНІН А. Д.

УДК 336.77
JEL Classification: E47; G21; C53

Рябушка Л. Б., Криклій О. А., Батанін А. Д. Моделювання впливу проблемних кредитів і макроекономічних факторів на фінансові результати банків України

У статті досліджено вплив проблемних кредитів (ПК) і ключових макроекономічних факторів на фінансові результати банківської системи України в умовах воєнного стану. Показано, що високий рівень ПК обмежує кредитні можливості банків, знижує прибутковість, підвищує системні ризики та негативно впливає на довіру інвесторів і вкладників. Метою роботи є побудова моделі, яка дозволяє кількісно оцінити взаємозв'язки між часткою ПК, макроекономічними показниками та результативністю банків у 2015–2024 роках. Для цього використано методи кореляційно-регресійного аналізу. Результати моделювання свідчать, що найбільш позитивно на фінансові результати впливають обсяги кредитування, безготівкових операцій, залучених депозитів і динаміка валютного курсу, тоді як частка непрацюючих кредитів, індекс споживчих цін і рівень облікової ставки чинять негативний вплив. Виявлено негативний зв'язок між рівнем ПК і банківською активністю, що підкреслює необхідність вдосконалення внутрішніх механізмів управління кредитним ризиком. Запропоновані рекомендації охоплюють управління ресурсною базою, розвиток цифрових послуг, підвищення якості кредитування та адаптацію банків до умов макросередовища. Отримані результати мають практичне значення для розробки стратегій підвищення фінансової стійкості банківської системи України у кризових умовах та формування ефективних механізмів управління проблемними кредитами.

Ключові слова: проблемні кредити, непрацюючі кредити (NPL), банківська система, фінансові результати, макроекономічні фактори, кредитний ризик, кореляційно-регресійний аналіз, воєнний стан.

Рис.: 4. Табл.: 2. Бібл.: 18.

Рябушка Людмила Борисівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва, Сумський державний університет (вул. Петропавлівська, 57, Суми, 400070, Україна)

E-mail: l.riabushka@biem.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8597-6819>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/P-3887-2014>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=56447124500>

Криклій Олена Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва, Сумський державний університет (вул. Петропавлівська, 57, Суми, 400070, Україна)

E-mail: o.kryklii@biem.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4825-3950>

Батанін Артем Дмитрович – магістрант, Сумський державний університет (вул. Петропавлівська, 57, Суми, 400070, Україна)

E-mail: a.batanin@biem.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-8488-4486>

Riabushka L. B., Kryklii O. A., Batanin A. D. Modeling the Impact of Problem Loans and Macroeconomic Factors on the Financial Performance of Ukrainian Banks

This article examines the impact of problem loans (PL) and key macroeconomic factors on the financial performance of Ukraine's banking system under martial law. It demonstrates that a high level of PL limits banks' lending capacity, reduces profitability, increases systemic risks, and negatively affects the trust of investors and depositors. The aim of the study is to develop a model that allows for a quantitative assessment of the relationships between the share of PL, macroeconomic indicators, and bank performance during 2015–2024. Correlation-regression analysis methods were used for this purpose. The modeling results indicate that the greatest positive effects on financial performance come from lending volumes, cashless transactions, attracted deposits, and currency exchange rate dynamics, while the share of non-performing loans, the consumer price index, and the key policy rate have a negative effect. A negative correlation was identified between the level of PC and banking activity, emphasizing the need to improve internal credit risk management mechanisms. The proposed recommendations include managing the resource base, developing digital services, improving the quality of lending, and adapting banks to macroeconomic conditions. The results obtained are practically significant for the development of strategies to increase the financial stability of Ukraine's banking system under crisis conditions and for establishing effective mechanisms for managing problem loans.

Keywords: problem loans, non-performing loans (NPL), banking system, financial performance, macroeconomic factors, credit risk, correlation-regression analysis, martial law.

Fig.: 4. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 18.

Riabushka Liudmyla B. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial Technologies and Entrepreneurship, Sumy State University (57 Petropavlivska Str., Sumy, 400070, Ukraine)

E-mail: l.riabushka@biem.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8597-6819>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/P-3887-2014>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=56447124500>

Kryklii Olena A. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial Technologies and Entrepreneurship, Sumy State University (57 Petropavlivska Str., Sumy, 400070, Ukraine)

E-mail: o.kryklii@biem.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4825-3950>

Batanin Artem D. – Master's Student, Sumy State University (57 Petropavlivska Str., Sumy, 400070, Ukraine)

E-mail: a.batanin@biem.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-8488-4486>

В умовах воєнного стану кредитування набуває виняткової стратегічної ваги, оскільки забезпечує підтримку економічної активності, стабільність фінансової системи та сприяє процесам відновлення країни. Проте зростання частки проблемних кредитів (ПК) створює низку негативних наслідків для діяльності банків, зокрема обмежує їх кредитні можливості, погіршує фінансові результати та підвищує системні ризики. Високий рівень ПК виступає індикатором фінансових проблем у банківській системі, свідчить про недосконалість кредитної політики, слабкість ризик-менеджменту та помилки в оцінці платоспроможності позичальників.

Накопичення проблемної заборгованості не лише звужує ресурсну базу банків, але й стримує фінансування реального сектора, що посилює економічну стагнацію. Крім того, значний обсяг ПК підриває довіру інвесторів і вкладників, знижує кредитні рейтинги банків, ускладнює залучення фінансування та збільшує його вартість. У таких умовах стає особливо важливим враховувати не лише внутрішні, а й зовнішні фактори, які впливають на формування ПК та ефективність банків. Саме тому моделювання впливу ПК та макроеко-

номічних факторів на фінансові результати банків України є актуальним науковим завданням, що має теоретичне та практичне значення для розробки ефективних механізмів підвищення фінансової стійкості банківської системи в кризових умовах.

Економічну природу виникнення, регулювання та управління ПК ґрунтовно досліджували як науковці [1–4; 6–8; 11; 12; 18], так і практики та експерти на основі аналізу реальних кейсів [13; 15; 16; 17]. Попри наявність вагомих наукових і практичних напрацювань, дослідження теоретичних засад і вироблення прикладних рекомендацій щодо управління ПК, аналіз факторів, що детермінують формування проблемної заборгованості, використання сучасного економіко-математичного інструментарію для її оцінки та розробка ефективних механізмів запобігання проблемним кредитам залишаються актуальними завданнями сучасного етапу розвитку економіки та банківської системи України, особливо з огляду на загрози, спричинені наслідками повномасштабної війни.

Метою дослідження є розробка моделі, що дозволяє кількісно оцінити вплив ПК і ключових макроекономічних факторів на фінансові результати банків України, а також виявити основні

взаємозв'язки між зазначеними факторами з метою формування науково обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення фінансової стійкості банківської системи в умовах кризових явищ.

Слід зазначити, що дослідження сутності ПК перебували у центрі уваги як наукової спільноти, так і практиків фінансового сектора. Зокрема, автор дослідження [1] визначає ПК як кредити, за якими позичальник не виконує умов кредитного договору щодо строків і обсягів погашення основної суми та відсотків. Вона підкреслює, що ПК є кредитами з високим рівнем кредитного ризику, потребують формування резервів під можливі збитки та можуть свідчити про фінансову нестійкість банку. Група дослідників – Крухмаль О. В., Павленко Л. Д., Тарасенко Я. Ю. – у роботі [3] трактує ПК як кредитні зобов'язання, що не виконуються належним чином, з простроченням платежів понад 90 днів або такі, що класифікуються банком як знецінені. Вони акцентують увагу на негативному впливі таких кредитів на якість кредитного портфеля, прибутковості і ліквідності банку. У науковій праці [6] ПК розглядаються як наслідок неефективної кредитної політики, помилок у проведенні кредитного аналізу та впливу зовнішніх економічних.

У дослідженні Манца Ф. [11] акцент зроблено на впливі макроекономічних факторів, таких як ВВП та рівень безробіття, на обсяг ПК і структуру активів банків. Озілі П.К. [18] розглядає ПК як кредити, що втратили свою вартість з двох причин: з боку банку (недостатній контроль) та з боку позичальника (навмисне або ненавмисне невиконання зобов'язань). Дослідник підкреслює, що ПК є важливим індикатором ризиків для банку, які здатні впливати на його фінансову стабільність.

У роботі Чурака М., Попоскі К., Пепура С. [12] ПК визначаються як банківські кредити, не погашені у встановлені строки (зазвичай понад 90 днів), а їхній високий рівень розглядається як ознака нестабільності, що створює тиск як на окремі банки, так і на фінансову систему загалом. Водночас Європейське банківське управління трактує ПК як кредити з простроченням платежів понад 90 днів або такі, що мають високу ймовірність неповернення, беручи до уваги як минулу платіжну дисципліну позичальника, так і прогноз його платоспроможності [13; 14; 17].

Варто зазначити, що термін «ПК» як окреме закріплене поняття в українському законодавстві відсутній. Проте розуміння цього явища ґрунтується на положеннях нормативно-правових актів Національного банку України, зокрема Положення

про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями від 30.06.2016 № 351 (далі – Положення № 351) та Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України від 18.07.2019 № 97 (далі – Положення № 97).

Відповідно до зазначених документів, використовуються такі ключові категорії, що дозволяють сформувати багаторівневий підхід до визначення ПК як сукупного обсягу потенційно проблемних кредитів, непрацюючих кредитів (non-performing loans, NPLs) та стягнутого майна:

- ✦ потенційно проблемні кредити – кредити, що мають ознаки потенційної проблемності відповідно до вимог Положення № 97; визнані дефолтним за окремими підпунктами Положення № 351, щодо якого банк сформував судження про відсутність потреби у заходах врегулювання, а також реструктуризовані кредити, не виведені з відповідної категорії;
- ✦ непрацюючі кредити, які включають: дефолтні кредити (встановлено ознаку дефолту відповідно до пруденційних вимог, в тому числі знецінені відповідно до МСФЗ); придбані або створені знецінені фінансові активи відповідно до МСФЗ; реструктуризовані кредити, за якими після припинення їх визнання непрацюючими банк здійснив повторну реструктуризацію та / або за якими наявне прострочення погашення боргу більше ніж 30 календарних днів;
- ✦ стягнуте майно – майно, що перейшло у власність банку на підставі реалізації прав заставодержателя відповідно до умов договору застави / іпотеки або в інший спосіб відповідно до законодавства в рахунок погашення заборгованості боржника, крім майна, яке використовується банком для власних потреб і забезпечення технологічного здійснення банківських функцій.

Аналіз і систематизація наукової літератури дозволили класифікувати основні підходи дослідників до розуміння економічної сутності терміна «проблемні кредити», що узагальнено на рис. 1.

Таким чином, комплексне розуміння ПК потребує врахування не лише нормативно-правових визначень, а й наукових досліджень, міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, управління ризиками та комплексу факторів, що визначають їх вплив на діяльність банків і банківської системи.

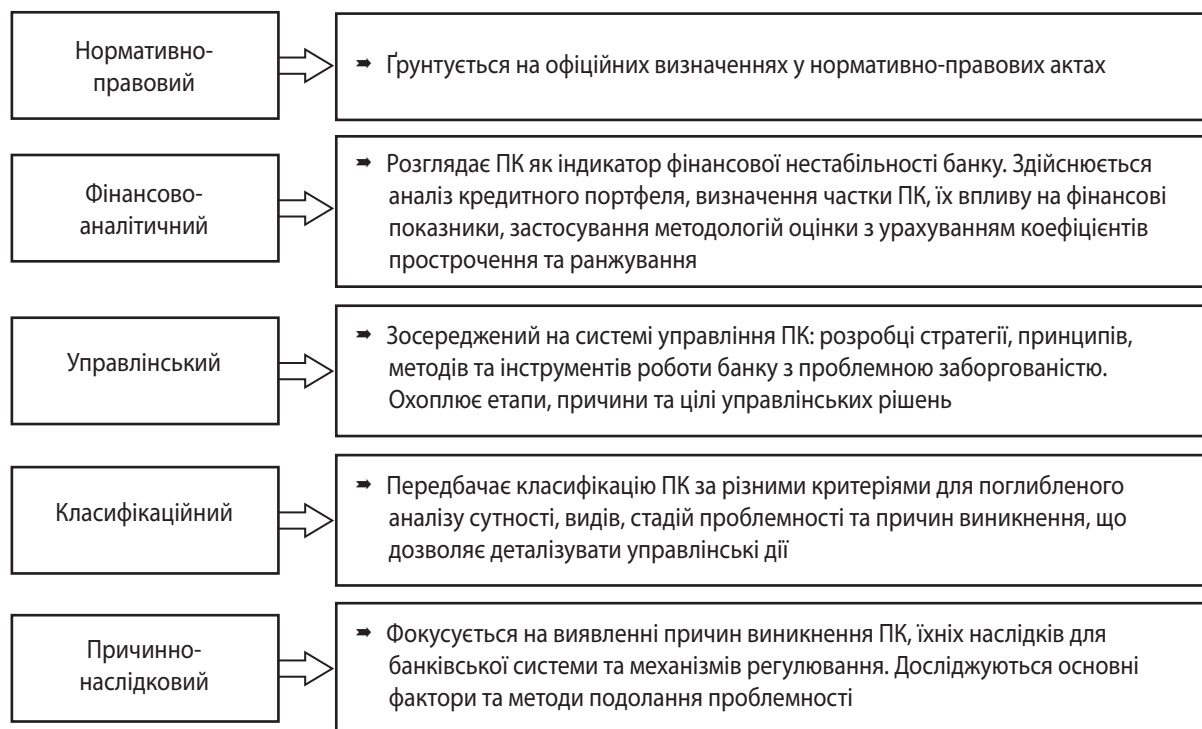

Рис. 1. Наукові підходи до розуміння сутності терміну «проблемні кредити» банку

Джерело: систематизовано за [1–8; 11–14].

Усвідомлення багаторівневої природи ПК є передумовою для виявлення причин їхнього виникнення, особливо в умовах нестабільності. До внутрішніх факторів відносять недоліки кредитного аналізу, управління ризиками, контролю виконання зобов'язань, реструктуризації боргу та недостатню цифровізацію процесів, що є керованими на рівні банку. Зовнішні фактори – макроекономічні коливання, зміни регулювання, політичні ризики, корупція та недобросовісність позичальників – суттєво впливають на зростання ПК, хоча й перебувають поза впливом банку. Особливої уваги нині потребує вплив глобальних шоків, зокрема воєнних дій, які формують системні ризики та масове невиконання зобов'язань, як це спостерігається в Україні (рис. 2).

В умовах повномасштабної війни в Україні, а також під впливом глобальних кризових явищ актуалізується потреба у глибшому аналізі саме зовнішніх детермінант формування ПК.

Статистичні дані НБУ [9] дозволяють оцінити динаміку непрацюючих кредитів, зокрема і за роки війни (рис. 3).

Наведені дані свідчать, що максимальна частка непрацюючих кредитів фіксувалася в державних банках: із 63 % у 2020 році вона знизилася до 43 % у 2024 році. Хоча загальна частка NPL поступово зменшувалася протягом періоду аналізу, ця динаміка була зумовлена не лише внутрішніми процесами

оздоровлення банківської системи, а й зовнішніми факторами, зокрема наслідками воєнних дій, скороченням економічної активності та руйнуванням підприємств, малого й середнього бізнесу (зокрема фізичних осіб – підприємців). У приватних банках також спостерігалася зниження частки NPL: на початок 2025 року вона становила 12,5 % порівняно з показниками 2020 року, хоча у 2021–2022 роках цей показник утримувався на рівні 11 %. Найнижчий рівень NPL серед основних сегментів зафіксовано в банках, що належать до іноземних банківських груп: у 2020 році він складав 10 %, у 2024 році – 10,9 %, з мінімальним значенням 8 % у 2021 році.

У корпоративному секторі на початок 2025 року частка NPL становила 39 %, що на 5,1 відсоткового пункту менше порівняно з попереднім роком. Максимальне значення частки NPL у корпоративному сегменті фіксувалося у 2020 році (45 %), тоді як найнижчий рівень спостерігався у 2021 році (32 %). За кредитами фізичних осіб частка проблемних кредитів на початок 2025 року знизилася до 15,5 %, що на 8 відсоткових пунктів менше, ніж роком раніше. Варто зазначити, що максимальне значення частки NPL у цьому сегменті було зафіксовано у 2023 році – на рівні 23,5 %.

Серед окремих банків найбільша частка непрацюючих кредитів спостерігалася в АТ КБ «ПриватБанк», однак і тут простежується позитивна динаміка: з 78,4 % у 2020 році до 55,5 % у 2024 році.

Війна і руйнування активів
➔ Російська агресія призвела до знищення заставного майна, втрати доходів позичальників та погіршення їх платоспроможності. Станом на 1 січня 2023 р частка NPL у банківському секторі зросла до 38 %, що на 8 в.п. більше порівняно з початком 2022 р., в 2024 р. частка NPL – 30,3%
Макроекономічні шоки
➔ Спад ВВП, інфляція та девальвація гривні знижують здатність позичальників обслуговувати борги. Зниження доходів домогосподарств та бізнесу ускладнює виконання кредитних зобов'язань. Економічні кризи, пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році призвели до значного зростання NPLs. У березні 2022 року понад 60% позичальників не змогли здійснити обов'язкові платежі за кредитами
Висока концентрація проблемних кредитів у державних банках
➔ Державні банки утримують близько 75% загального обсягу NPL, зокрема ПриватБанк — понад 40%, це зумовлено історичними проблемами з корпоративним управлінням та кредитуванням пов'язаних осіб
Недостатня якість кредитного аналізу та управління ризиками
➔ У минулому банки надавали кредити без належної оцінки платоспроможності позичальників та якості застави. Це призвело до накопичення проблемних активів, особливо в корпоративному сегменті. ➔ Недосконалість судової системи та тривалі процедури стягнення заборгованості ускладнюють повернення проблемних кредитів. Це знижує мотивацію банків до активного управління NPLs. ➔ Брак фінансової освіти серед населення та бізнесу призводить до необгрунтованого запозичення та порушення умов кредитних договорів, що сприяє зростанню NPLs
Регуляторні зміни та посилення вимог
➔ Запровадження нових стандартів обліку та оцінки кредитного ризику змусило банки переглянути якість своїх портфелів: з 2017 р.НБУ посилив вимоги до класифікації NPL, що призвело до зростання їх офіційного обсягу; з 2025 р. нові правила до реструктуризації кредитів та дефолтів, що дозволить здійснювати більш чутливу оцінку неочікуваних втрат від кредитного ризику; застосовувати нижчі ваги ризику для певних категорій активів, що сприятиме розширенню іпотечного кредитування та підтримці малого і середнього бізнесу

Рис. 2. Фактори, що вплинули на виникнення проблемних кредитів в Україні за період воєнного стану

Джерело: систематизовано за [1; 6; 8].

В АТ «Ощадбанк» частка NPL знизилася з 48,3 % у 2020 році до 37,7 % у 2024 році. АТ «Укрексімбанк» також продемонстрував позитивну тенденцію, скоротивши частку непрацюючих кредитів до 37,3 % станом на 1 березня 2025 року.

На підставі проведеного дослідження ми визначили, що обсяг ПК у поєднанні з макроекономічними детермінантами має значущий вплив на фінансові результати банків України, а в умовах нестабільності цей вплив посилюється, зумовлюючи необхідність розробки адекватних аналітичних моделей для прогнозування та управління ризиками. Для перевірки цієї гіпотези про-

ведено емпіричні розрахунки, спрямовані на виявлення взаємозв'язків між обсягом ПК, макроекономічними показниками та фінансовими результатами банківської діяльності. З цієї метою побудовано модель кореляційно-регресійного аналізу на основі статистичних даних за 2015–2024 роки (табл. 1).

Для виявлення кореляційних зв'язків між факторами впливу на формування фінансового результату діяльності банків були розглянуті такі: курс валют (x_1), депозити (x_2), кредити (x_3), індекс споживчих цін (x_4), облікова ставка (x_5), обсяг безготівкових операцій (x_6), непрацюючі кредити (x_7), чистий прибуток/збиток банків, як резуль-

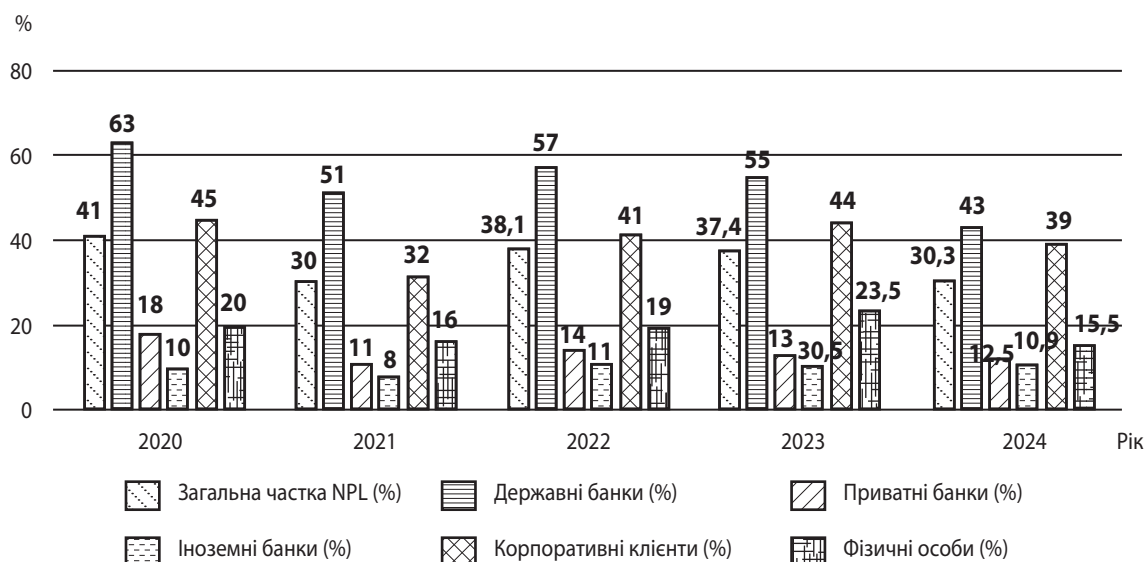

Рис. 3. Динаміка непрацюючих кредитів за період 2020–2024 рр.

Таблиця 1

Вихідні дані для побудови моделі кореляційно-регресійного аналізу факторів впливу на фінансовий результат діяльності банків

Роки	Курс валют, грн	Депозити, млн грн	Кредити, млн грн	Індекс споживчих цін, %	Облікова ставка %	Обсяг безготівкових операцій, млрд грн	Непрацюючі кредити %	Чистий прибуток (збиток), млн грн
	x1	x2	x3	x4	x5	x6	x7	y
2015	21,8	391 911	433 826	43,3	22	384,8	31,8	-66 600
2016	25,5	426 418	504 999	12,4	14	571,3	49,5	-159 388
2017	26,5	490 971	570 627	13,7	14,5	835	52,5	-26 491
2018	27,2	540 683	613 994	9,8	18	1297,5	48,9	22 339
2019	28,8	642 711	613 708	4,1	13,5	1798,3	45,8	58 356
2020	26,9	840 189	600 474	5	6	1551	37,8	39 727
2021	27,2	1 017 032	742 368	10	9	2195	27,3	77 376
2022	32,3	1 209 957	728 203	26,6	25	3444	38,1	21 921
2023	36,5	1 634 098	732 131	5,1	15	3 980,00	37,3	83 039
2024	40,15	1892738	833 365	12	14	4 243,50	30,3	103 703

тативна величина (y). Результати кореляційних взаємозв'язків подані в табл. 2. \

За результатами проведеного кореляційно-регресійного аналізу встановлено ключові фактори, що визначають фінансовий результат діяльності банків України у 2015–2024 роках. Найбільш виражений позитивний вплив на фінансові результати банків мають обсяги кредитів ($r = 0,816$), безготівкових операцій ($r = 0,749$), депо-

зитів ($r = 0,721$), а також валютний курс ($r = 0,665$). Це свідчить про те, що активна кредитна діяльність, розвиток цифрових послуг і розширення ресурсної бази є основними драйверами формування прибутковості банківської системи, а валютні коливання значною мірою впливають на фінансові результати через переоцінку активів і зобов'язань. Водночас встановлено помірно негативний вплив макроекономічних показників – індексу споживчих цін ($r = -0,428$), облікової ставки ($r = -0,258$) –

Кореляційні зв'язки факторів впливу на фінансовий результат діяльності банків

Показник	x1	x2	x3	x4	x5	x6	x7	y
x1	1	0,943998	0,87063	-0,36286	0,001868	0,948142	-0,29763	0,665215
x2	0,943998	1	0,897326	-0,25396	-0,06214	0,970608	-0,56917	0,721376
x3	0,87063	0,897326	1	-0,42248	-0,14449	0,91924	-0,45236	0,815533
x4	-0,36286	-0,25396	-0,42248	1	0,728934	-0,26431	-0,27536	-0,42767
x5	0,001868	-0,06214	-0,14449	0,728934	1	0,055814	0,071619	-0,25781
x6	0,948142	0,970608	0,91924	-0,26431	0,055814	1	-0,48112	0,749274
x7	-0,29763	-0,56917	-0,45236	-0,27536	0,071619	-0,48112	1	-0,48719
y	0,665215	0,721376	0,815533	-0,42767	-0,25781	0,749274	-0,48719	1

Джерело: авторська розробка.

а також частки NPL ($r = -0,487$), що характеризує тиск інфляційного середовища, вартісних умов за позичення та реалізованого кредитного ризику на фінансові результати діяльності банків.

Високий рівень непрацюючих кредитів прямо корелює зі зниженням прибутковості, що вимагає від банків підвищеної уваги до управління якістю кредитного портфеля. У цьому контексті доцільно проаналізувати, які саме фактори впливають на формування частки NPL, адже їхнє розуміння дозволяє розробляти ефективні заходи для мінімізації кредитних ризиків і, відповідно, підвищення ефективності та покращення фінансового стану.

Найбільш виражений негативний зв'язок частка проблемних кредитів демонструє з обсягами депозитів ($r = -0,569$), безготівкових операцій ($r = -0,481$) та кредитів ($r = -0,452$). Це свідчить про те, що розширення ресурсної бази банків, розвиток цифрових послуг та активізація кредитної діяльності сприяють зниженню частки непрацюючих кредитів, покращуючи загальну якість кредитного портфеля. Водночас встановлено слабкі зв'язки частки NPL з макроекономічними показниками: валютним курсом ($r = -0,298$), індексом споживчих цін ($r = -0,275$), а також обліковою ставкою ($r = +0,072$). Це відображає обмежений вплив зовнішнього середовища на рівень NPL банків України, що, своєю чергою, підкреслює важливість внутрішніх управлінських рішень щодо кредитного ризику.

На основі проведеної ідентифікації факторів, що мають найбільш виражений негативний вплив на рівень ПК, передбачається виявлення внутрішніх параметрів банку, які демонструють найвищу чутливість до впливу зазначених факторів. Це,

своєю чергою, створює підґрунтя для формування комплексного набору управлінських заходів, що включає стратегічні, тактичні, превентивні та реактивні дії, спрямовані на мінімізацію негативних наслідків і підвищення рівня ефективності діяльності банку.

Отримані результати дослідження дозволяють окреслити пріоритетні напрями управлінських рішень, реалізація яких сприятиме зниженню рівня ПК. Серед таких напрямів варто виділити управління ресурсною базою банку, розвиток цифрових послуг, активізацію якісного кредитування, удосконалення систем управління кредитним ризиком, а також адаптацію банківської діяльності до умов макросередовища. Систематизацію зазначених заходів подано на рис. 4, що відображає їх логічну структуру та взаємозв'язки між ключовими об'єктами впливу.

Таким чином, розроблений підхід має важливе значення як для удосконалення кредитного ризик-менеджменту, так і для формування ефективної стратегії управління проблемними кредитами з урахуванням як внутрішньобанківських характеристик, так і зовнішніх загроз, притаманних сучасному операційному середовищу.

ВИСНОВКИ

У дослідженні здійснено всебічний аналіз впливу ПК та макроекономічних факторів на фінансові результати банків України у 2015–2024 роках. На основі побудованої моделі кореляційно-регресійного аналізу встановлено, що найбільш значущий позитивний вплив на фінансові результати банків здійснюють обсяги кредитування, безготівкових операцій, залучених депозитів, а також динаміка валютного курсу. Натомість частка не-

Рис. 4. Стратегічні напрями управління проблемними кредитами банків

Джерело: авторська розробка.

працюючих кредитів, індекс споживчих цін і рівень облікової ставки мають негативний вплив, що свідчить про ключову роль кредитного ризику та макроекономічної стабільності у формуванні прибутковості банківської системи.

Особливої уваги заслуговує встановлений негативний зв'язок між рівнем ПК та обсягами депозитів, кредитів та безготівкових операцій, що підкреслює необхідність розвитку внутрішньобанківських механізмів зниження кредитного ризику, підвищення фінансової дисципліни клієнтів та удосконалення ризик-менеджменту. Водночас слабкі зв'язки частки NPL з макроекономічними показниками засвідчують переважну роль управлінських рішень на мікрорівні у запобіганні накопиченню проблемної заборгованості, що набуває особливої ваги в умовах повномасштабної війни, економічної нестабільності та трансформації фінансових ринків.

Ідентифікація факторів ПК формує основу для розроблення комплексу стратегічних, тактич-

них, превентивних і реактивних заходів, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків їх впливу на діяльність банків.

До пріоритетних напрямів управління належать: управління ресурсною базою, розвиток цифрових послуг, активізація якісного кредитування, удосконалення систем управління кредитним ризиком, а також адаптація банківської діяльності до умов макросередовища.

Запропонований підхід формує підґрунтя для вдосконалення інструментів ризик-менеджменту, підвищення фінансової стійкості банківської системи та розробки ефективних механізмів управління проблемними кредитами з урахуванням як внутрішньобанківських характеристик, так і зовнішніх загроз.

Перспективними напрямами подальших досліджень є розробка багатофакторних моделей прогнозування рівня ПК, а також оцінка ефективності впровадження окремих управлінських рішень у банківській практиці України. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Ковальська О. В. Управління проблемними кредитами банків. Миколаїв: ЧНУ імені Петра Могили, 2023. URL: <https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2655/1/Ковальська.pdf>
2. Костюченко О., Стефанчук М., Коробцова Д., Со-нюк О. Мінімізація проблемних кредитів в банках: економіко-правовий аспект державного регулювання. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. № 2 (37). С. 47–54. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i37.229686>
3. Крухмаль О. В., Павленко Л. Д., Тарасенко Я. Ю. Проблемні кредити банків: сутність та причини виникнення. *Modern Economics*. 2021. № 25. С. 120–126. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/problem-loans-essence-and-causes/>
4. Ларіонова К., Танасієнко Н. Теоретичні основи управління кредитним ризиком банку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2023. № 5. С. 422–428. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-322-5-68>
5. Національний банк України. Оновлено підходи щодо зваження активних банківських операцій за кредитним ризиком. 03.04.2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/onovleno-pidhodi-schodo-zvajennya-aktivnih-bankivskih-operatsiy-za-kreditnim-rizikom>
6. Ніколаєва А. Теоретико-методичні аспекти функціонування системи управління проблемними кредитами в банках. *Економічний форум*. 2022. № 12 (3). С. 185–193.
7. Огородник В. В. Проблемні кредити банків з державною участю в Україні (сучасний стан та причини виникнення). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. № 23 (2). С. 38–43.
8. Приказнюк Н., Загороднюк Ю. Сучасні підходи до управління проблемними кредитами в банках. *Причорноморські економічні студії*. 2022. № 73. С. 103–109.
9. Рівень непрацюючих кредитів // Національний банк України. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>
10. Basel Committee on Banking Supervision. Sound practices: Implications of fintech developments. Bank for International Settlements, 2017. URL: <https://www.bis.org>
11. Manz F. Determinants of non-performing loans: What do we know? A systematic review and avenues for future research. *Management Review Quarterly*. 2019. Vol. 69. No. 4. P. 351–389.
12. Curak M., Pepur S., Poposki K. Determinants of non-performing loans – evidence from Southeastern European banking systems. *Banks & Bank Systems*. 2013. Vol. 8. Iss. 1. P. 45–53.
13. Guidelines on management of non-performing and forborne exposures // European Banking Authority. 2017. URL: <https://www.eba.europa.eu/activities/single-rulebook/regulatory-activities/credit-risk/guidelines-management-non-performing>
14. Non-performing loans in the Banking Union // European Banking Authority. 2018. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614491/IPOL_BRI\(2018\)614491_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614491/IPOL_BRI(2018)614491_EN.pdf)
15. Supervisory expectations for NPL management // European Central Bank – Banking Supervision. 2021. URL: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/framework/priorities/non-performing-loans/html/index.en.html>
16. Ukraine Resilience and Livelihoods Framework // European Bank for Reconstruction and Development. 2023. URL: <https://www.ebrd.com/home/work-with-us/projects/psd/53662.html>
17. Organisation for Economic Co-operation and Development. Resolving non-performing loans in Europe. *OECD Publishing*. 2019. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264314492-en>
18. Ozili P. K. Non-performing loans and financial development: new evidence. *The Journal of Risk Finance*. 2019. Vol. 20. No. 1. P. 59–81.

REFERENCES

- Basel Committee on Banking Supervision. (2017). *Sound practices: Implications of fintech developments*. Bank for International Settlements. <https://www.bis.org>
- Curak, M., Pepur, S., & Poposki, K. (2013). Determinants of non-performing loans – evidence from South-eastern European banking systems. *Banks & Bank Systems*, 8(1), 45–53.
- European Bank for Reconstruction and Development. (2023). *Ukraine Resilience and Livelihoods Framework*. <https://www.ebrd.com/home/work-with-us/projects/psd/53662.html>
- European Banking Authority. (2017). *Guidelines on management of non-performing and forborne exposures*. <https://www.eba.europa.eu/activities/single-rulebook/regulatory-activities/credit-risk/guidelines-management-non-performing>
- European Banking Authority. (2018). *Non-performing loans in the Banking Union*. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614491/IPOL_BRI\(2018\)614491_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614491/IPOL_BRI(2018)614491_EN.pdf)
- European Central Bank – Banking Supervision. (2021). *Supervisory expectations for NPL management*. <https://www.bankingsupervision.europa.eu/framework/priorities/non-performing-loans/html/index.en.html>
- Kostiuchenko, O., Stefanchuk, M., Korobtsova, D., & Soniuk, O. (2021). Minimizatsiia problemnykh kredyativ v bankakh: ekonomiko-pravoviy aspekt derzhavnoho rehuliuвання. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(37), 47–54. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i37.229686>
- Kovalska, O. V. (2023). *Upravlinnia problemnymi kredytamy bankiv [Management of problemni kredyty bankiv]*. ChNU imeni Petra Mohyly. <https://krs.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2655/1/Ковальська.pdf>

- chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2655/1/Kovalska.pdf
- Krukhmal, O. V., Pavlenko, L. D., & Tarasenko, Ya. Yu. (2021). Problemni kredyty bankiv: sutnist ta prychny vynyknennia [*Problem loans of banks: essence and causes of occurrence*]. *Modern Economics*, (25), 120–126. <https://modecon.mnau.edu.ua/problem-loans-essence-and-causes/>
- Larionova, K., & Tanasiienko, N. (2023). Teoretychni osnovy upravlinnia kredytnym ryzykom banku. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, (5), 422–428. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-322-5-68>
- Manz, F. (2019). Determinants of non-performing loans: What do we know? A systematic review and avenues for future research. *Management Review Quarterly*, 69(4), 351–389.
- Natsionalnyi bank Ukrainy. (2025, 3 kvitnia). *Onovleno pidkhody shchodo zvazhennia aktyvnykh bankivskykh operatsii za kredytnym ryzykom*. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/onovleno-pidhodi-scho-do-zvajennya-aktivnih-bankivskih-operatsiy-za-kreditnim-rizikom>
- Natsionalnyi bank Ukrainy. (2025). *Riven nepratsiui-uchykh kredytiv*. <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>
- Nikolaieva, A. (2022). Teoretyko-metodychni aspekty funktsionuvannia systemy upravlinnia problemnymi kredytamy v bankakh [*Theoretical and methodological aspects of the functioning of the problem loan management system in banks*]. *Ekonomichnyi forum*, (12(3)), 185–193.
- Ohorodnyk, V. V. (2019). Problemni kredyty bankiv z derzhavnoi uchastiu v Ukraini (suchasnyi stan ta prychny vynyknennia) [*Non-performing loans of state-owned banks in Ukraine (current state and causes)*]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii : Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, (23(2)), 38–43.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2019). *Resolving non-performing loans in Europe*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264314492-en>
- Ozili, P. K. (2019). Non-performing loans and financial development: new evidence. *The Journal of Risk Finance*, 20(1), 59–81.
- Prykazniuk, N., & Zahorodniuk, Yu. (2022). Suchasni pidkhody do upravlinnia problemnymi kredytamy v bankakh. *Prychornomorski ekonomichni studii*, (73), 103–109.